

Верховний
Суд
Касаційний
господарський
суд

Укладення договорів. Практика Верховного Суду.

*Суддя Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду –
Зуєв Віталій Анатолійович*

місто Київ, 24 вересня 2021 року

Верховний
Суд
Касаційний
господарський
суд

- Відповідно до статті 187 ГК України судом розглядаються спори, що виникають при укладанні господарських договорів, укладення яких є обов'язковим на підставі закону. День набрання чинності рішенням суду, яким вирішено питання щодо переддоговірного спору, вважається днем укладення відповідного господарського договору, якщо рішенням суду не визначено інше.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 08.10.2019 по справі № 911/594/18 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85412932>

Верховний
Суд
Касаційний
господарський
суд

- Свобода сторін даного спору в укладенні інших видів договорів щодо використання трубопроводів особами приватного права обмежена спеціальним законодавством з метою забезпечення суспільного інтересу, яке переважає у застосуванні над загальними нормами цивільного права про свободу договору (статті 6, 627 ЦК України).

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 31.05.2019 по справі № 925/916/17 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82426046>

Верховний
Суд

Касаційний
господарський
суд

- Так як предметом позовних вимог у цій справі є спонукання відповідача до укладення договору на постачання природного газу для виробництва теплової енергії для категорії "інші споживачі", яка не охоплюється дією постанови КМУ від 01.10.2015 № 758. Отже, прямий законодавчо встановлений обов'язок для відповідача з укладення такого договору відсутній. Відтак його укладення повинно відбуватися на загальних підставах.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 26.10.2018 по справі № 910/15590/17 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82426046>

- Суд зазначає, що положення частини четвертої статті 188 ГК України щодо права заінтересованої сторони передати спір на вирішення суду, у разі якщо сторони не досягли згоди щодо зміни договору, не означають, що суд має право визнати укладеним договір без передбаченого договором або законом обов'язку іншої сторони на укладення такого договору. З урахуванням викладеного вбачаються невірними висновки судів попередніх інстанцій про те, що положення частини четвертої статті 188 ГК України передбачають можливість суду здійснити втручання в договірні правовідносини сторін відповідно до пункту 6 частини першої статті 3, пункту 6 частини другої статті 16 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 27.08.2019 у справі № 922/2743/18 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83876282>

- У справі, що розглядається, Міськрада звернулася до суду з позовом про визнання укладеним договором оренди земельної ділянки, сторонами якого (співорендарями) є чотири особи, у тому числі фізичні особи, які не є підприємцями. Ураховуючи порядок укладення багатосторонніх договорів, приписи частини п'ятої статті 11 ЦК України, підстави, з яких виникають права та обов'язки за договором оренди земельної ділянки у сторін договору, Велика Палата Верховного Суду зазначає, що за наслідками вирішення спору у цій справі визначаються також цивільні права і обов'язки фізичної особи, яка є учасником цього договору і повинна виступати відповідачем у позові про його укладення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 10.12.2019 по справі № 906/961/17 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87053614>

- Якщо орендодавець відмовляється чи ухиляється від укладення додаткової угоди до договору оренди землі, обов'язковість укладення якої передбачена частиною восьмою статті 33 Закону України «Про оренду землі», то належним способом захисту порушеного права є визнання укладеною додаткової угоди із викладенням її змісту.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 26.05.2020 по справі № 908/299/18 можна ознайомитись за посиланням reyestr.court.gov.ua/Review/89825064

- Якщо позивач просить суд зобов'язати відповідача укласти договір у поданій ним редакції з посиланням на статтю 187 ГК України, то це означає звернення позивача про вступ у певні правовідносини – про визнання укладеним за рішенням суду договору в редакції, наданій позивачем, що відповідає вимогам частини другої статті 16 ЦК України та частини другої статті 20 ГК України і не вимагає зміни способу захисту цивільного права позивача згідно з статтею 5 ГПК України.

- Позов про визнання протиправною відмови щодо укладення договору реструктуризації заборгованості за спожитий газ та про зобов'язання укласти договір реструктуризації заборгованості за спожитий природний газ відповідно до типової форми є неналежним способом захисту порушеного права. В даному випадку належним способом захисту порушеного права є позов про визнання укладеним договором реструктуризацію заборгованості за спожитий газ.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 02.10.2020 у справі № 910/5738/19 можна ознайомитись за посиланням reyestr.court.gov.ua/Review/92705201

- У випадку оспорування самого факту укладення правочину, такий факт може бути спростований не шляхом подання окремого позову про недійсність правочину, а під час вирішення спору про захист права, яке позивач вважає порушеним шляхом викладення відповідного висновку про неукладеність спірних договорів у мотивувальній частині судового рішення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 16.06.2020 у справі № 145/2047/16-ц можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90933484>

Верховний
Суд

Касаційний
господарський
суд

- Для визначення початку перебігу та закінчення строку дії договору оренди земельної ділянки має значення не день підписання такого договору, а день вчинення реєстраційних дій. Оскільки день/момент укладення договору оренди земельної ділянки та день/момент набрання ним чинності збігаються (частина друга статті 631 ЦК України), то днем/моментом укладення договору оренди земельної ділянки на час дії зазначеної редакції частини третьої статті 640 ЦК України є саме дата його державна реєстрація, якщо сторони договору не передбачили у договорі інше, відповідно до частини третьої статті 631 ЦК України.

*Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 15.01.2020 у справі № 322/1178/17
можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87857824>*

Верховний
Суд
Касаційний
господарський
суд

- Моментом укладення договору купівлі - продажу майна, яке продане на торгах, є момент завершення електронних торгів.

*Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 19.06.2018 у справі № 910/5640/16
можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74963920>*

- Велика Палата Верховного Суду відхиляє аргументи скаржника з посиланням на частину п'яту статті 188 ГК України, оскільки спір у цій справі виник між сторонами у земельних відносинах, а згідно з частиною першою статті 4 ГК України не є предметом регулювання цього Кодексу земельні відносини.

Детальніше із текстом постанови ВП ВС від 16.02.2021 у справі № 921/530/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95849041>

- За загальним правилом, недодержання письмової форми договору (відсутність єдиного документа тощо) не свідчить про недійсність чи неукладеність правочину. Загальним наслідком недодержання вимоги закону про письмову форму правочину є обмеження доказів, які допускається наводити в разі заперечення однією зі сторін факту вчинення правочину або оспорювання окремих його частин. Допустимими є письмові докази, засоби аудіо-, відеозапису та інші докази. Недопустимими є свідчення свідків.
- Отже, такі ж докази є допустимими й у випадку спору про недійсність правочину, щодо якого не додержано письмову форму (або текст документа не надано сторонами). Ураховуючи, що при фіктивному правочині майно не переміщується, а кошти не передаються, для вирішення питання про те, чи було укладено правочин, слід у повному обсязі дослідити всі докази, які відображають волю сторін, пов'язану з правочином.

- Перехід прав та обов'язків орендаря земельної ділянки від громадянина до створеного ним фермерського господарства відбувається в силу норм Закону України «Про фермерське господарство» та не потребує вчинення сторонами орендних правовідносин будь-яких додаткових дій, у тому числі укладення додаткових угод.

- Укладення договору між юридичною особою та фізичною особою-підприємцем не є безумовною підставою для розгляду спору між ними в порядку господарського судочинства, оскільки для цього слід встановити наявність саме господарських правовідносин між сторонами. За відсутності господарських правовідносин між сторонами, спір належить розглядати в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 26.06.2019 по справі № 263/15943/17 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82885718>

Верховний
Суд
Касаційний
господарський
суд

Справа перебуває на розгляді ВП ВС

- Колегія суддів вважає за необхідне відступити від висновку викладеного у справі № 726/2395/19-ц, оскільки звернення міських рад за захистом свого порушеного права щодо відшкодування збитків (розміру не отриманих коштів пайової участі) не може обмежуватись обставинами того, що на час подання такого позову до суду певні положення закону чи сам закон втратив чинність, оскільки в цьому випадку вирішальним є те, що обов'язок відповідача щодо участі у створенні і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту, який кореспондується зі зверненням відповідача до позивача із заявою про укладення такого договору, виник у часі, коли вказане положення чи закон в цілому були чинними.

Детальніше з текстом ухвали КГС ВС від 16.06.20121 у справі № 904/2258/20 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97735123>

- Відтак суд не наділений повноваженнями визнати укладеним договір, обов'язковість якого для відповідача законом не передбачена. Зазначене відповідає статті 19 Конституції України, згідно з якою правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.
- Правовідносини між органом місцевого самоврядування і замовником будівництва хоч і виникли до внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» та до прийняття і набрання чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні», однак продовжують тривати і після набрання чинності зазначеним законом, тобто такі правовідносини є триваючими.

Детальніше з текстом ухвали КЦС ВС від 15.09.2021 у справі № 643/21744/19 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99714147>

Верховний
Суд

Касаційний
господарський
суд

Справа передано на розгляд ВП ВС

- Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду вважає, що наявні підстави для передачі цієї справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду, оскільки вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постановах Верховного Суду у складі Касаційного господарського суду від 30 липня 2020 року у справі №909/1143/19, від 30 вересня 2020 року у справі № 904/4442/19, від 13 січня 2020 року у справі № 922/267/20, від 04 лютого 2021 року у справі № 904/2468/19, від 23 березня 2021 року у справі № 904/454/18 та у складі Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у постанові від 27 травня 2021 року у справі № 201/14195/18 (провадження № 61-1717св21), а саме: застосування статті 40 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» при вирішенні спору про укладення договору про пайову участь, за правовідносин, які виникли до набуття чинності норми Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні», якими виключено статтю 40 з Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Детальніше з текстом ухвали КЦС ВС від 15.09.2021 у справі № 643/21744/19 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99714147>

Верховний
Суд
Касаційний
господарський
суд

Дякую за увагу!